Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

GLOBALLASHUV SHAROITIDA VIRTUAL MAKON VA VAQTNI IDROK ETISHNING YOSHLAR MA'NAVIYATIGA TA'SIRI: FALSAFIY ONTOLOGIK TAHLIL

Madinabonu Asqarova Kamoliddin qizi
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti, 2-kurs magistranti
Telefon: +998 99 484 22 03

Annotatsiya

Maqolada globallashuv sharoitida virtual makon va vaqtni idrok etishning zamonaviy ontologik mazmuni hamda ularning yoshlar ma'naviyati shakllanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar insonlar o'rtasidagi muloqot, bilim olish va ijtimoiy munosabatlar shakllarini o'zgartirayotgani asosida virtual makonning imkoniyatlari va muammolari ko'rib chiqiladi. Ijtimoiy tezlashuv, axborot savodxonligi, milliy o'zlik va ma'naviy mas'uliyat masalalariga e'tibor qaratilib, yoshlar ma'naviy rivojini qo'llab-quvvatlashga doir amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: globallashuv, virtual makon, vaqt, ontologiya, yoshlar ma'naviyati, raqamli jamiyat, media savodxonlik, milliy qadriyatlar.

Аннотация

В статье анализируются современное онтологическое содержание виртуального пространства и восприятия времени в условиях глобализации, а также их влияние на формирование духовности молодёжи. Рассматриваются возможности и проблемы цифровой среды, изменяющей формы общения, обучения и социальных отношений. Особое внимание уделяется социальному ускорению, информационной грамотности, национальной идентичности и духовной ответственности. Предлагаются практические рекомендации по поддержке духовного развития молодёжи.

Ключевые слова: глобализация, виртуальное пространство, время, онтология, духовность молодёжи, цифровое общество, медиаграмотность, национальные ценности.

Abstract

This article examines the contemporary ontological meaning of virtual space and the perception of time under globalization, as well as their influence on the development of young people's spirituality. It discusses the opportunities and challenges of digital environments that transform communication, learning, and social relations. Particular attention is paid to social acceleration, information literacy, national identity, and moral responsibility. Practical recommendations are offered to support the spiritual development of young people.

Keywords: globalization, virtual space, time, ontology, youth spirituality, digital society, media literacy, national values.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Kirish

Globallashuv va raqamli texnologiyalar taraqqiyoti insonning kundalik hayoti, muloqot shakllari va axborot bilan munosabatini sezilarli darajada o‘zgartirmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar geografik masofalarning muloqotga ta’sirini kamaytirib, turli madaniyatlar va qarashlar bilan tezkor tanishish imkonini bermoqda. Shu bilan birga, axborot oqimining ortishi uni tanqidiy baholash, ishonchli manbalarni ajratish va mazmunni chuqur anglash zaruratini kuchaytiradi.

Makon va vaqt falsafada borliqning fundamental shakllari sifatida talqin etiladi. Zamonaviy raqamli muhitda esa bu tushunchalar insonning ijtimoiy tajribasi bilan yangicha bog‘lanadi: virtual makon muloqot va faoliyatning qo‘shimcha maydoniga aylansa, tezkor kommunikatsiya vaqtni idrok etish va kundalik faoliyat sur’atlariga ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolaning maqsadi virtual makon va vaqtni idrok etishdagi o‘zgarishlarni yoshlar ma’naviyati bilan bog‘liq holda ontologik-falsafiy tahlil qilish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

1. Virtual makonning ontologik mohiyati

Ontologiya borliqning mohiyati, mavjudlik shakllari va ularning o‘zaro munosabatlarini o‘rganuvchi falsafiy yo‘nalishdir. Virtual makon internet, raqamli platformalar va kommunikatsiya vositalari orqali shakllanadigan, axborot almashinuvi, ta’lim, ijod va ijtimoiy aloqalar amalga oshadigan muhit sifatida tushunilishi mumkin. U jismoniy makonning o‘rnini to‘liq egallamaydi; aksincha, inson faoliyatining yangi shakllarini yaratib, real hayot bilan o‘zaro aloqada bo‘ladi.

Manuel Kastels tarmoqli jamiyat tahlilida axborot tarmoqlarining zamonaviy ijtimoiy tuzilmalarga ta’sirini ko‘rsatadi [1]. Bu yondashuv virtual makonni shunchaki texnik vosita emas, balki ijtimoiy munosabatlar va ma’nolar shakllanadigan muhit sifatida ko‘rib chiqishga imkon beradi. Yoshlar ushbu makonda bilim olishi, o‘z fikrini ifodalashi va turli madaniy tajribalar bilan tanishishi mumkin. Biroq raqamli muhitda mavjud bo‘lgan barcha ma’lumotlar bir xil darajada ishonchli emas; shu sababli axborotni tekshirish va manbasini aniqlash muhimdir.

Ontologik nuqtayi nazardan virtual makon inson mavjudligining yangi faoliyat shakllarini ochib beradi, ammo u insonning moddiy hayoti, jismoniy mavjudligi va bevosita ijtimoiy munosabatlaridan uzilgan holda qaralmasligi lozim. Demak, virtual muhitning ma’naviy ta’siri faqat texnologiyaning mavjudligi bilan emas, balki unda tarqaladigan mazmun, foydalanuvchining maqsadi va ijtimoiy sharoit bilan ham belgilanadi.

2. Vaqtni idrok etish va ijtimoiy tezlashuv

Vaqt hodisalarning davomiyligi va ketma-ketligini ifodalovchi tushuncha bo‘lishi bilan birga, inson tomonidan shaxsiy va ijtimoiy tajriba orqali ham idrok etiladi. Raqamli platformalarda xabarlar va yangiliklarning uzluksiz yangilanib borishi, tezkor javob kutish va ko‘p vazifali faoliyat vaqtni tashkil etish usullarini o‘zgartirishi mumkin.

Hartmut Roza zamonaviy jamiyatdagi texnologik, ijtimoiy va hayot sur’atiga oid tezlashuvni tahlil qiladi [2]. Uning yondashuvi raqamli muhitda axborot almashinuvi tezlashgan sari insonning diqqatini taqsimlash va kundalik faoliyatni boshqarish masalalari nega muhimlashishini tushunishga yordam beradi. Biroq tezkor axborot oqimi har doim ham chuqur bilim yoki puxta mulohaza bilan teng emas. Axborotni anglash, taqqoslash va hayotiy tajriba bilan bog‘lash uchun vaqt zarur.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Yoshlar ma’naviyati nuqtayi nazaridan vaqtning qadri faqat tezlik bilan belgilanmaydi. Mutolaa, mustaqil fikrlash, ijodiy faoliyat, oila va tengdoshlar bilan mazmunli muloqot ham ma’naviy rivojlanishning muhim qismlaridir. Shuning uchun raqamli vositalardan foydalanishda maqsadni belgilash, axborot iste’molini ongli boshqarish va onlayn hamda bevosita hayot o‘rtasida muvozanatni saqlash tavsiya etiladi.

3. Globallashuv va yoshlar ma’naviyatining o‘zgarishi

Globallashuv yoshlarning turli madaniyatlar, bilim manbalari va dunyoqarashlar bilan tanishish imkoniyatlarini kengaytiradi. Onlayn ta’lim, raqamli kutubxonalar, ilmiy platformalar va xalqaro muloqot yoshlarning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilishi mumkin. Shu bilan birga, yolg‘on xabarlar, stereotiplar va tekshirilmagan ma’lumotlar voqelikni noto‘g‘ri anglash xavfini yuzaga keltiradi.

Milliy o‘zlikni anglash globallashuvga qarshi turish degani emas. Aksincha, o‘z tili, tarixi, madaniyati va ma’naviy merosini bilgan yosh boshqa xalqlarning qadriyatlariga ham hurmat bilan yondashishi mumkin. Virtual makon milliy madaniy merosni targ‘ib etish, tarixiy manbalarni ommalashtirish va madaniyatlararo muloqotni kuchaytirish uchun samarali vositaga aylanishi mumkin.

Shu bilan birga, yoshlarning ma’naviy mustaqilligi axborotni passiv qabul qilish bilan emas, balki uni tanqidiy tahlil qilish, dalil va fikrni farqlash, o‘z qarashlarini asoslash qobiliyati bilan mustahkamlanadi. Per Lévining kiber madaniyat haqidagi tadqiqoti raqamli kommunikatsiya va madaniyat o‘rtasidagi munosabatlarni tahlil qilish uchun nazariy manbalardan biridir [3].

4. Ma’naviy rivojlanishning falsafiy shartlari

Virtual makon va vaqtni idrok etishning yoshlar ma’naviyatiga ta’sirini bir necha o‘zaro bog‘liq tamoyil orqali izohlash mumkin. Birinchisi, inson va borliq munosabati: texnologiyalar faoliyat imkoniyatlarini kengaytiradi, lekin ma’naviy kamolot real hayotdagi mas’uliyat, amaliy tajriba va shaxslararo munosabatlarga ham tayanadi. Ikkinchisi, vaqt va tajriba munosabati: axborotni chuqur anglash uchun mulohaza, tahlil va bilimni mustahkamlashga vaqt ajratish zarur.

Uchinchisi, erkinlik va mas’uliyat birligidir. Virtual muhitda fikr bildirish va axborot tarqatish imkoniyati kengaygani sari foydalanuvchining axloqiy mas’uliyati ham ortadi. Boshqalarning sha’ni va huquqlariga hurmat, shaxsiy ma’lumotlarga ehtiyotkor munosabat va raqamli odob ma’naviy madaniyatning muhim ko‘rinishlaridir. To‘rtinchisi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligidir: o‘z madaniy ildizlarini anglash va boshqa xalqlar tajribasini xolis baholash bir-birini inkor etmaydi.

Ushbu tamoyillar yoshlarning raqamli muhitdagi faoliyatini ma’naviy kamolot bilan uyg‘unlashtirishga yordam beradi. Bunda ta’lim muassasalari, oila va jamoatchilikning hamkorligi, ishonchli manbalardan foydalanish hamda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

5. Amaliy tavsiyalar

Birinchidan, ta’lim jarayonida media va axborot savodxonligiga doir mashg‘ulotlarni kuchaytirish lozim. Yoshlar xabar manbasini tekshirish, dalil va muallif fikrini farqlash hamda turli manbalarni qiyoslash usullarini o‘zlashtirishi kerak.

Ikkinchidan, milliy madaniy merosni raqamli formatlarda targ‘ib qilish maqsadga muvofiq. Elektron kutubxonalar, tarixiy manbalar, adabiy meros va ilmiy-ma’rifiy materiallardan foydalanish yoshlarning milliy o‘zligini anglashiga ko‘maklashadi.

Email:

conference@houghtonstreetreview.com

Website:

www.houghtonstreetreview.com/index.php/conference

© 2026 International Online Conference on Multidisciplinary Academic Research. All Rights Reserved.

Editor-in-Chief:

Dr. Ewelum Johnson Nnadi

Managing Editors:

1.Harold Jan R. Terano

2.Dr. Mandakini Singla

3.Massoud Kaykhaii

Uchinchidan, vaqtni ongli boshqarish ko‘nikmalarini rivojlantirish zarur. O‘qish, dam olish, ijod, jismoniy faollik va bevosita muloqot uchun muvozanatli reja tuzish raqamli muhitdan foydalanishni samaraliroq qiladi.

To‘rtinchidan, raqamli muloqot odobi va mas’uliyatiga e’tibor qaratish kerak. Internetda tarqatiladigan axborotning boshqalarga ta’sirini hisobga olish, haqoratli muloqotdan tiyilish va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish ma’naviy madaniyatning amaliy ifodasidir.

Xulosa

Globallashuv sharoitida virtual makon va vaqtni idrok etishdagi o‘zgarishlar zamonaviy inson mavjudligining muhim xususiyatlaridan biridir. Virtual makon muloqot, bilim olish va madaniy tajriba almashish imkoniyatlarini kengaytiradi. Shu bilan birga, axborot oqimining tezlashuvi uni tanqidiy baholash, diqqatni boshqarish va ma’naviy mas’uliyatni mustahkamlash zaruratini oshiradi.

Ontologik-falsafiy tahlil virtual muhitni real hayotdan ajratilgan hodisa sifatida emas, balki inson faoliyati va ijtimoiy munosabatlar bilan uzviy bog‘liq muhit sifatida ko‘rish lozimligini ko‘rsatadi. Yoshlarning ma’naviy rivojlanishi texnologiyadan foydalanishning o‘zi bilan emas, balki axborot mazmuni, mustaqil fikrlash, milliy o‘zlikni anglash va axloqiy mas’uliyat bilan belgilanadi.

Shunday ekan, media savodxonlikni rivojlantirish, milliy va umuminsoniy qadriyatlar uyg‘unligini ta’minlash, vaqtni ongli boshqarish hamda raqamli odobni shakllantirish globallashuv davrida yoshlar ma’naviyatini qo‘llab-quvvatlashning muhim yo‘nalishlaridir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Castells, M. The Rise of the Network Society. 2nd ed. Wiley-Blackwell, 2010.
2. Rosa, H. Social Acceleration: A New Theory of Modernity. New York: Columbia University Press, 2013. https://doi.org/10.7312/rosa14834
3. Lévy, P. Cyberculture. Trans. R. Bononno. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2001.
4. Giddens, A. The Consequences of Modernity. Stanford: Stanford University Press, 1990.